JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PHILIPPE LÉGER
25 päivänä huhtikuuta 2002 [1]

1. Käsiteltävänä olevassa asiassa Verwaltungsgericht Karlsruhe (Saksa) esittää viisi ennakkoratkaisukysymystä assosiaation kehittämisestä 19 päivänä syyskuuta 1980 tehdyn assosiaationeuvoston päätöksen N:o 1/80 [2] 6 ja 7 artiklan tulkinnasta ja oikeusvaikutuksista. Assosiaationeuvosto on perustettu Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisestä assosiaatiosta tehdyllä sopimuksella. [3]

I Asiaa koskevat yhteisön oikeussäännöt

3. Sopimuksen 12 artiklan mukaan sopimuspuolet ovat päättäneet toteuttaa välillään asteittain työntekijöiden vapaan liikkuvuuden ja tukeutua sen toteuttamisessa EY:n perustamissopimuksen 48 ja 49 artiklaan (joista on muutettuina tullut EY 39 ja EY 40 artikla) sekä EY:n perustamissopimuksen 50 artiklaan (josta on tullut EY 41 artikla).

2. Verwaltungsgericht Karlsruhe kysyy pääsisältöisesti, voiko ja missä määrin pääasian kantajan kaltaisessa erityisasemassa oleva Turkin kansalainen vedota päätöksen N:o 1/80 6 artiklan mukaisiin turkkilaiselle työntekijälle myönnettyihin oikeuksiin tai sen 7 artiklan mukaisiin turkkilaisen työntekijän lapselle tunnustettuihin oikeuksiin.

4. Sopimuksen lisäpöytäkirjan [4] 36 artiklassa sopimuspuolet ovat sopineet, että työntekijöiden vapaa liikkuvuus yhteisön jäsenvaltioiden ja Turkin välillä toteutetaan sopimuksen 12 artiklassa esitettyjen periaatteiden mukaisesti asteittain ajanjaksona, joka alkaa sopimuksen voimaantulon jälkeisen 12. vuoden lopulla ja päättyy, kun sopimuksen voimaantulosta on kulunut 22 vuotta [5] sekä että assosiaationeuvosto päättää tähän liittyvistä yksityiskohtaisista säännöistä.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — Jäljempänä päätös N:o 1/80. Päätöstä N:o 1/80, joka on tullut voimaan 1 päivänä syyskuuta 1980, ei ole julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*. Se on nähtävillä *Accord d'association et protocoles CEE-Turquie et autres textes de base* -asiakirjassa, Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, Bryssel, 1992.

3 — Sopimuksen ovat allekirjoittaneet Ankarassa 12.9.1963 yhtäältä Turkin tasavalta ja toisaalta Euroopan talousyhteisön jäsenvaltiot sekä yhteisö ja se on tehty, hyväksytty ja vahvistettu yhteisön puolesta 23.12.1963 tehdyllä neuvoston päätöksellä 64/732/ETY (EYVL 1964, 217, s. 3685) (jäljempänä sopimus).

4 — Sopimuspuolet allekirjoittivat 23.11.1970 Brysselissä lisäpöytäkirjan vahvistaakseen assosiointisopimuksen tarkoittaman siirtymävaiheen toteuttamisen ehdot, yksityiskohtaiset säännöt ja aikataulun. Lisäpöytäkirja on tehty, hyväksytty ja vahvistettu yhteisön puolesta 19.12.1972 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2760/72/ETY (EYVL L 293, s. 1).

5 — Sopimus tuli voimaan 1.12.1964 sen 32 artiklan määräysten mukaisesti.

5. Tämän lisäpöytäkirjan määräysten mukaisesti tehdyllä päätöksellä N:o 1/80 pyritään kehittämään sosiaalialan järjestelmää, jota sovelletaan työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä, assosiaationeuvoston 20.12.1976 tekemän päätöksen N:o 2/76 [6] mukaiseen järjestelmään nähden.

6. Päätöksellä N:o 1/80 Turkin kansalaisille annetaan työntekijöinä sekä työntekijän perheenjäsenenä oikeus päästä vastaanottavan jäsenvaltion työmarkkinoille niin, että näitä oikeuksia laajennetaan asteittain ja niistä seuraa oikeus oleskeluun kyseisessä valtiossa. [7]

7. Päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa määritellään edellytykset, jotka Turkin kansalaisen on täytettävä voidakseen vedota näihin oikeuksiin työntekijänä. Se kuuluu seuraavasti:

"Jollei hänen perheenjäsentensä vapaata oikeutta työskentelyyn koskevista 7 artiklan määräyksistä muuta johdu, turkkilaisella työntekijällä, joka kuuluu laillisille työmarkkinoille tietyssä jäsenvaltiossa, on oikeus

— työskenneltyään säännönmukaisesti yhden vuoden saada työlupansa uudistetuksi tässä jäsenvaltiossa samaa työnantajaa varten, jos hänellä on työpaikka;

— työskenneltyään säännönmukaisesti kolme vuotta vastaanottaa tässä jäsenvaltiossa valitsemaltaan saman ammattialan työnantajalta työtarjous, joka on tehty tavanomaisin ehdoin ja joka on rekisteröity tämän valtion työvoimaviranomaisissa, jollei yhteisön työntekijöille annettavasta etusijasta muuta johdu;

— työskenneltyään säännönmukaisesti neljä vuotta tehdä vapaasti minkälaista tahansa valitsemaansa palkattua työtä."

8. Päätöksen N:o 1/80 7 artiklan turkkilaisen työntekijän perheenjäseniä koskevassa toisessa alakohdassa määrätään, että "turkkilaisten työntekijöiden lapset, jotka ovat saaneet ammattikoulutusta vastaanottavassa valtiossa, voivat tässä jäsenvaltiossa asumisensa kestosta riippumatta vastaanottaa tässä jäsenvaltiossa minkä

6 — Päätöksen N:o 1/80 3 perustelukappale; jäljempänä päätös N:o 2/76.

7 — II luvun "Sosiaaliset määräykset" 1 jakso "Työhön ja työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät kysymykset".

tahansa työtarjouksen edellyttäen kuitenkin, että toinen vanhemmista on työskennellyt säännönmukaisesti kyseisessä jäsenvaltiossa vähintään kolme vuotta".

II Tosiseikat ja oikeudenkäyntimenettely

9. Pääasian kantaja Bülen Kurz on syntynyt Saksassa vuonna 1977. Hän on tässä jäsenvaltiossa laillisesti vuodesta 1969 vuoteen 1983 laillisesti töissä olleen turkkilaisen Yüce-nimisen siirtotyöläisen avioton lapsi.

10. Vuodesta 1978 vuoteen 1984 hän asui kasvattilapsena saksalaisessa C. ja A. Kurzin perheessä. Vuonna 1984 hän muutti isänsä mukana takaisin tämän kotimaahan Turkkiin kansallisen paluumuuttoavustusohjelman puitteissa.

11. Vuonna 1992 Bülen Kurz sai luvan palata Saksaan aloittaakseen siellä ammattikoulutuksen. Tämä koulutukseen liittyvä ehto oli merkitty hänen maahantuloviisumiinsa ja väliaikaiseen oleskelulupaansa. Kurzin oleskelulupaa on viimeksi jatkettu 15.7.1997 asti.

12. Kurz oli kaasu- ja vesijohtoasentajan koulutuksessa, jonka ehdoista oli sovittu 16.11.1992 päivätyssä sopimuksessa. Tämän koulutuksen kestoajaksi oli määritelty 1.10.1992—5.5.1997. Siihen sisältyi ammattioppilaitoksessa annettavaa teoriaopetusta ja käytännön opetusta Herbert Schulz GmbH -nimisessä yrityksessä. Kurz sai tältä yritykseltä kuukausittain korvausta ensimmäiseltä opiskeluvuodelta 780 DEM ja seuraavilta vuosilta 840, 940 ja 1030 DEM.

13. Helmikuussa 1997 Kurz suoritti oppisopimuskoulutuksen päättötutkinnon taitopuolisen kokeen. Hän keskeytti koulutuksensa 6.5.1997 ilman hyväksytysti suoritettua päättötutkinnon tietopuolista koetta.

14. Heinäkuussa 1997 Kurz haki kestoltaan rajoittamatonta oleskelulupaa Saksassa.

15. Toukokuussa 1998 C. ja A. Kurz, joiden luona hän asui vuodesta 1992 alkaen, adoptoivat hänet. Tapaukseen sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan hän sai adoptiossa oikeuden adoptiovanhempiensa sukunimeen. Ennakkoratkaisun pyytämistä koskevasta päätöksestä käy ilmi, että adoption johdosta myös hänen sukulaisuussuhteensa biologiseen perheeseensä katkesi. Verwaltungsgericht Karlsruhen mukaan hän ei kuitenkaan saanut adoption perusteella oikeutta Saksan kansalaisuuteen eikä pysyvää oleskelulupaa Saksassa. [8]

8 — Ks. ennakkoratkaisun pyytämistä koskevan päätöksen ranskankielisen käännöksen 11 ja 21 kohta.

16. Kansallinen toimivaltainen viranomainen on 18.8.1998 tekemällään päätöksellä hylännyt Kurzin oleskeluluvan myöntämistä koskevan hakemuksen ja määräsi hänet poistumaan Saksasta. Hänet karkotettiin maasta tammikuussa 1999.

17. Regierungspräsidium Karlsruhe hylkäsi 16.6.1999 tekemällään päätöksellä Kurzin valituksen 18.8.1998 tehdystä päätöksestä. Kyseinen viranomaisen hylkäävä päätös perustui seuraaviin seikkoihin:

— Kurz ei kuulunut opiskelun aikana jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ja tänä aikana hänen asemansa oli ainoastaan väliaikainen, koska hänen oleskelulupansa oli keston ja tarkoituksen osalta rajoitettu.

— Kurz ei täytä myöskään kyseisen päätöksen 7 artiklan toisen alakohdan edellytyksiä seuraavien kolmen alla esitetyn syyn vuoksi:

— hän menetti turkkilaisen työntekijän lapsen aseman sen jälkeen, kun Saksan kansalaiset olivat adoptoineet hänet

— hänen biologinen isänsä oli lähtenyt lopullisesti Saksasta siinä vaiheessa kun asianomainen oli aloittanut ammattikoulutuksensa

— hän ei ollut suorittanut koulutustaan loppuun vastaanottavassa jäsenvaltiossa, koska hän ei ollut suorittanut tutkintonsa tietopuolista koetta.

18. Kurz saattoi tämän päätöksen Verwaltungsgericht Karlsruhen käsiteltäväksi.

III Ennakkoratkaisukysymykset

19. Verwaltungsgericht Karlsruhe katsoi, että asiassa annettava ratkaisu vaatii päätöksen N:o 1/80 edellä mainittujen määräysten tulkintaa, ja se päätti esittää seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Täyttääkö Turkin kansalainen, joka on yleiskonsulaatin antaman 'voimassa vain opiskelua varten' -merkinnällä varustetun viisumin perusteella tullut maahan toimivaltaisen ulkomaalaisviranomaisen suostumuksella ja jolla on sen jälkeen ollut pelkästään

koulutukseen liittyvään työntekoon tietyn työnantajan palveluksessa oikeuttava rajoitettu oleskelulupapäätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan toisen ja kolmannen luetelmakohdan mukaiset edellytykset, kun hän on ollut sen mukaisessa oppisopimussuhteessa 1.10.1992—5.5.1997 ja saanut sen perusteella kuukausittain palkkaa?

2) Täyttääkö Turkin kansalainen, joka on vastaanottavassa sopimusvaltiossa aiemmin työskennelleen Turkin kansalaisen biologinen jälkeläinen mutta jonka Saksan kansalaiset ovat hänen täysi-ikäiseksi tultuaan adoptoineet samanlaisin oikeusvaikutuksin kuin alaikäisen adoptiossa ja jonka sukulaisuussuhde biologisiin vanhempiinsa on siten lakannut, päätöksen N:o 1/80 7 artiklan toisen alakohdan mukaiset edellytykset? Onko tällöin riittävää, että hän on ollut turkkilaisen työntekijän lapsi hänen vanhempiensa säännönmukaisen työskentelyn aikana ja koulutuksen alkaessa?

3) Täyttääkö Turkin kansalainen päätöksen N:o 1/80 7 artiklan toisen alakohdan mukaiset edellytykset, kun hän on tullut maahan uudelleen (ilman vanhempiaan) opiskelutarkoituksessa kahdeksan vuotta sen jälkeen, kun hän oli poistunut vastaanottavasta maasta yhdessä vanhempiensa kanssa näiden muuttaessa sieltä lopullisesti?

4) Täyttääkö Turkin kansalainen päätöksen N:o 1/80 7 artiklan toisen alakohdan mukaiset edellytykset, kun hän ei ole suorittanut viimeistä päättötutkintoa vastaanottavassa maassa, vaan tämän maan tutkintolautakunnalle, joka oli matkustanut hänen kotimaahansa?

5) Onko yhteensopivaa päätöksen N:o 1/80 6 artiklan tai 7 artiklan toisen alakohdan kanssa, että jos henkilö on karkotettu, häneltä on Ausländergesetzin (ulkomaalaislaki) 8 §:n 2 momentissa säädetyn estevaikutuksen perusteella evättävä oleskelulupa, kunnes karkottamisen voimassaololle on hakemuksesta vahvistettu määräaika?"

IV Alustavat huomautukset

20. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen perusteluista käy ilmi, että kansallinen tuomioistuin katsoo, että päätös, jonka mukaan Bülen Kurzille ei myönnetä oleskelulupaa, on Saksan lain mukainen. Kyseinen tuomioistuin pohtii kuitenkin, voitaisiinko asiassa tehdä Kurzille suotuisampi ratkaisu päätöksen N:o 1/80 6 ja 7 artiklan perusteella.

21. On todettava, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön nojalla päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdalla sekä 7 artiklan toisella alakohdalla on välitön oikeusvaikutus yhteisön jäsenvaltioissa [9] ja että näin ollen kansalaiset, jotka täyttävät näissä määräyksissä asetetut edellytykset, voivat vedota suoraan näissä määräyksissä heille myönnettyihin oikeuksiin.

22. Tarkastelen ensiksi, täyttääkö Bülen Kurz päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa asetetut edellytykset, joiden perusteella häntä voidaan pitää tässä määräyksessä tarkoitettuna turkkilaisena työntekijänä.

V Päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan tulkinta

23. Ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy pääasiassa, onko päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että Turkin kansalainen, joka on saanut jäsenvaltiolta maahantuloluvan ja oleskeluluvan suorittaakseen siellä ammattiopintoja ja joka on tässä yhteydessä tehnyt saman työnantajan palveluksessa palkattua työtä yli neljän vuoden ajan, täyttää päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa määrätyt edellytykset.

24. Vastattaessa tähän kysymykseen on tarkasteltava, täyttyvätkö päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut kolme edellytystä, eli toisin sanoen voidaanko pääasian kantajaa pitää työntekijänä, kuuluuko hän laillisille työmarkkinoille ja onko hänellä ollut säännönmukainen työsuhde.

A *Työntekijän asema*

25. Käsiteltävänä olevassa asiassa ratkaistavaksi tulee kysymys siitä, voidaanko Kurzin kaltaista oppisopimussuhteessa olevaa henkilöä pitää työntekijänä.

26. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan assosiaatiosopimuksen 12 artiklan ja lisäpöytäkirjan 36 artiklan sanamuodon sekä päätöksen N:o 1/80 tavoitteiden nojalla on katsottu, että perustamissopimuksen 48—50 artiklassa hyväksytyt periaatteet on saatettava koskemaan mahdol-

9 — Ks. päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan osalta asia C-192/89, Sevince, tuomio 20.9.1990 (Kok. 1990, s. I-3461, Kok. Ep. X, s. 529, 26 kohta ja saman päätöksen 7 artiklan toisen virkkeen osalta asia C-355/93, Eroglu, tuomio 5.10.1994 (Kok. 1994, s. I-5113, 17 kohta).

lisuuksien mukaan turkkilaisia työntekijöitä, joilla on päätöksessä N:o 1/80 tunnustetut oikeudet. [10]

27. Asiassa Birden 26.11.1998 antamassaan tuomiossa [11] yhteisöjen tuomioistuin on ensimmäisen kerran käsitellyt erikseen ja itsenäisesti päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua työntekijän käsitettä. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että määriteltäessä tämän käsitteen ulottuvuutta on syytä viitata perustamissopimuksen 48 artiklan mukaiseen työntekijän käsitteen tulkintaan. [12]

28. Tätä käsitettä on käsitelty laajalti oikeuskäytännössä.

29. Kun yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi on tullut asioita, joissa se on joutunut käsittelemään tätä käsitettä koskevia erilaisia kansallisia lainsäädäntöjä, se on vakiintuneesti todennut vuodesta 1964 alkaen, [13] että koska työntekijöiden vapaa liikkuvuus kuuluu yhteisön perusperiaatteisiin, perustamissopimuksen 48 artiklan mukaisella työntekijän käsitteellä on yhteisön laajuinen ulottuvuus, eikä sitä pidä tulkita suppeasti. Se on määriteltävä niiden objektiivisten perusteiden mukaan, jotka kysymyksessä olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet huomioon ottaen ovat luonteenomaisia työsuhteelle. [14]

30. Yhteisöjen tuomioistuin on tarkentanut tätä määritelmää asioissa, jotka ovat koskeneet työtä, jota tehdään käsiteltävänä olevan asian tavoin ammattikoulutuksen puitteissa. Tällaisia tapauksia on käsitelty erityisesti asiassa Lawrie-Blum 3.7.1986 annetussa tuomiossa, [15] asiassa Brown 21.6.1988 annetussa tuomiossa [16] ja asiassa Le Manoir 21.11.1991 annetussa tuomiossa. [17] Yhteisöjen tuomioistuinta pyydettiin määrittämään, onko sellaisia jäsenvaltion kansalaisia, jotka ovat tehneet toisessa yhteisön jäsenvaltiossa palkattua työtä ammattikoulutuksen puitteissa, pidettävä perustamissopimuksen 48 artiklan mukaisina työntekijöinä. [18]

31. Yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneesti todennut, että työsuhteelle tunnusomainen piirre on se, että henkilö tekee

10 — Asia C-434/93, Bozkurt, tuomio 6.6.1995 (Kok. 1995, s. I-1475, 20 kohta); asia C-171/95, Tetik, tuomio 23.1.1997 (Kok. 1997, s. I-329, 20 ja 28 kohta); asia C-36/96, Günaydin, tuomio 30.9.1997 (Kok. 1997, s. I-5143, 21 kohta) ja asia C-98/96, Ertanir, tuomio 30.9.1997 (Kok. 1997, s. I-5179, 21 kohta).

11 — Asia C-1/97 (Kok. 1997, s. I-7747).

12 — Ibidem, tuomion 24 kohta.

13 — Asia 75/63, Unger, tuomio 19.3.1964 (Kok. 1964, s. 347, 362 ja 363).

14 — Ks. viimeaikaisen soveltamisen osalta asia C-176/96, Lehtonen ja Castors Braine, tuomio 13.4.2000 (Kok. 2000, s. I-2681, 45 kohta).

15 — Asia 66/85 (Kok. 1986, s. 2121, Kok. Ep. VIII, s. 687).

16 — Asia 197/86 (Kok. 1988, s. 3205, Kok. Ep. IX, s. 495).

17 — Asia C-27/91 (Kok. 1991, s. I-5531).

18 — Em. asiassa Lawrie-Blum annettu tuomio koski opetusharjoittelijaa, joka oli suorittanut valtion opetusviranomaisten johdon alaisena ja valvonnassa palkatun opetustoimeen valmistavan työharjoittelun, jonka aikana hän opetti korkeintaan 11 tuntia viikossa. Em. asiassa Brown annetussa tuomiossa kysymys oli opiskelijasta, joka oli ollut noin kahdeksan kuukauden ajan yrityksessä palkatussa työssä, joka oli määritelty "yliopistoon valmistavaksi ammattikoulutukseksi". Em. asiassa Le Manoir annettu tuomio liittyi teknillisessä opistossa opiskelleeseen opiskelijaan, joka oli suorittanut kuuden kuukauden pituisen palkatun käytännön työharjoittelun hotellialalla.

toiselle tämän johdon alaisena tietyn ajan työtä palkkaa vastaan. [19]

32. Yhteisöjen tuomioistuin on johdonmukaisesti sivuuttanut väitteet, jotka perustuvat harjoittelijan suorittaman työn alhaiseen tuottavuuteen tai pieneen tuntimäärään, työnantajan kanssa tehdyn sopimuksen oikeudelliseen luonteeseen tai harjoittelijan palkkaukseen käytettävien varojen alkuperään. Se on toistuvasti todennut, että jokainen, joka tekee todellista ja tosiasiallista työtä, lukuun ottamatta puhtaasti epäolennaiseksi ja toisarvoiseksi katsottavaa työtä, vastaa työntekijän määritelmää. [20]

33. Asiassa Bernini 26.2.1992 annetussa tuomiossa [21] yhteisöjen tuomioistuin lisäsi, että kun ammattikoulutuksen puitteissa suoritetun harjoittelun tarkoituksena on erityisesti kehittää ammatillisia valmiuksia, arvioidessaan kyseisen työn todellista ja tosiasiallista luonnetta kansallinen tuomioistuin voi tutkia kaikista seikoista, riittääkö kyseisen henkilön suorittama tuntimäärä työhön perehtymiseen.

34. Edellä esitetystä seuraa, että jokaista, joka koulutuksen puitteissa tekee työnantajalle tämän johdolla todellista ja tosiasiallista työtä koulutuksen oikeudellisesta yhteydestä riippumatta ja saa siitä palkkaa, jonka voidaan katsoa olevan vastiketta työstä, on pidettävä perustamissopimuksen 48 artiklassa tarkoitettuna työntekijänä.

35. Edellä esitetyt periaatteet huomioon ottaen on tarkasteltava, voidaanko Bülen Kurzia pitää työntekijänä.

36. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä tosiseikoista ja asiakirja-aineistosta käy ilmi, että Kurz oli tehnyt 1.10.1992 ja 5.5.1997 välisenä aikana toiselle todellista ja tosiasiallista työtä tämän johdon alaisena. On myös selvää, että Bülen Kurz sai työstä vastikkeeksi kuukausittain palkkaa, jonka määrä ensimmäisenä vuotena oli 780 DEM ja se nousi asteittain 1 030 DEM:aan neljäntenä vuotena. [22]

37. Yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Birden antamassa tuomiossa ilmaiseman kannan mukaan Bülen Kurzia on siis pidettävä päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna työntekijänä.

19 — Em. asia Lawrie-Blum, tuomion 16 ja 17 kohta; em. asia Brown, tuomion 21 kohta ja em. asia Le Manoir, tuomion 7 kohta.

20 — Em. asia Lawrie-Blum, tuomion 18—21 kohta; em. asia Brown, tuomion 22 kohta ja em. asia Le Manoir, tuomion 8 kohta. Ks. myös asia 344/87, Bettray, tuomio 31.5.1989 (Kok.1989, s. 1621, 16 kohta) ja asia C-357/89, Raulin, tuomio 26.2.1992 (Kok. 1992, s. I-1027, 10 kohta).

21 — Asia C-3/90 (Kok. 1992, s. I-1071, 16 kohta).

22 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 12 kohta.

38. Tarkastelen nyt, missä määrin Kurzin voidaan katsoa kuuluvan vastaanottavan jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille.

B *Kuuluminen jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille*

39. Kuuluminen jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille edellyttää kahden edellytyksen täyttymistä. Vakiintuneen oikeuskäytännön [23] mukaisesti tämä käsite edellyttää aivan aluksi, että työntekijä on tehdyt työtä jäsenvaltion alueella tai että työsuhde liittyy riittävän kiinteästi tähän alueeseen.

40. Käsiteltävänä olevassa asiassa tämä edellytys täyttyy selvästi. Kurz on ollut palkatussa työssä, suorittanut oppisopimuskoulutuksensa Saksassa ja kuulunut työoikeuden ja sosiaaliturvan alalla sovellettavien kansallisten säännösten piiriin. [24]

41. Seuraavaksi työntekijän on kuuluttava vastaanottavan jäsenvaltion "laillisille työmarkkinoille".

42. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Birden antamassaan tuomiossa katsonut, tämän käsitteen on katsottava tarkoittavan "kaikkia niitä työntekijöitä, jotka ovat noudattaneet asianomaisen valtion lakeja ja asetuksia ja joilla on siten oikeus työskennellä sen alueella". [25]

43. Euroopan yhteisöjen komission kannasta poiketen katson, että tämä tulkinta jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille kuulumisesta ei liity ainoastaan edellä mainittuun asiaan Birden [26] eikä sillä pyritä pelkästään välttämään sitä, että julkisella pääomalla rahoitetut työpaikat jäisivät tämän käsitteen soveltamisalan ulkopuolelle.

44. Edellä mainitussa asiassa Birden annetun tuomion hyvin suppea tulkinta, jota komissio tukee, on yhtäältä torjuttu kyseisen tuomion perusteluissa.

23 — Em. asia Bozkurt, tuomion 22 ja 23 kohta; em. asia Günaydin, tuomion 29 kohta ja em. asia Ertanir, tuomion 39 kohta.

24 — Kuten myös Land Baden-Württemberg toteaa huomautuksissaan (ranskankielinen käännös, s. 5).

25 — Tuomion 51 kohta.

26 — Tässä asiassa yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavana oli kysymys siitä, kuuluuko turkkilainen työntekijä jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille silloin, kun hän työskentelee erityisen ohjelman puitteissa yleisen edun mukaisiin tehtäviin liittyvässä ylimääräisessä työssä, joka rahoitetaan julkisista varoista ja jonka tarkoituksena on sallia asianomaisen henkilön pääsy sosiaaliturvan piiriin sekä parantaa hänen mahdollisuuksiaan saada toinen työ.

45. Yhteisöjen tuomioistuin on perustellut tulkintaansa vertailemalla eri kieliversioita.[27] Se on myös todennut, että tämän tulkinnan vahvistaa päätöksen N:o 1/80 tavoite, joka sen kolmannen perustelukappaleen mukaan on parantaa työntekijöitä ja heidän perheenjäseniään koskevaa sosiaaliturvajärjestelmää päätöksellä N:o 2/76 toteutettuun järjestelmään nähden. Se on myös korostanut, että päätöksen N:o 1/80 II luvun 1 jakson määräykset, joihin 6 artikla sisältyy, ovat seuraava vaihe työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamisessa, ja niiden lähtökohtana pidetään perustamissopimuksen 48—50 artiklaa.[28]

46. Yhteisöjen tuomioistuin on selittänyt, että kun otetaan huomioon tämä tavoite sekä se, että päätöksessä N:o 2/76 käytettiin vain käsitettä säännönmukainen työskentely, päätöksessä N:o 1/80 säännönmukaisen työskentelyn käsitteen kanssa esiintyvää käsitettä työskentely jäsenvaltion laillisilla työmarkkinoilla ei pidä ymmärtää niin, että sillä rajoitettaisiin edelleen päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa työntekijöille myönnettyjä oikeuksia siten, että siinä asetettaisiin siitä edellytyksestä, jonka mukaan asianomaisen on työskenneltävä säännönmukaisesti tietyn ajan, eroava lisäedellytys. Tämä äskettäin lisätty käsite on sitä vastoin jo päätökseen N:o 2/76 sisältyneen vastaavanlaisen edellytyksen pelkkä täsmennys.[29]

47. Toisaalta edellä mainitussa asiassa Birden annetun tuomion mukainen tulkinta on nimenomaan vahvistettu asiassa Nazli 10.2.2000 annetussa tuomiossa,[30] jota koskevat oikeussäännöt ja tosiseikat olivat hyvin erilaiset.[31]

48. Tämä tulkinta vastaa julkisasiamies Fennellyn edellä mainitussa asiassa Bir-

27 — Em. asia Birden, tuomion 47—50 kohta.

28 — Ibidem, tuomion 52 kohta ja siinä mainittu oikeuskäytäntö.

29 — Ibidem, tuomion 53 kohta. Yhteisöjen tuomioistuimen tässä tuomiossa määrittelemä laillisuuskriteeri vastaa lisäksi kriteeriä, joka esiintyy lukuisissa yhtäältä Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenmaiden välillä ja toisaalta Euroopan yhteisöjen ja kolmansien maiden välillä tehdyissä assosiaatiosopimuksissa, joilla työntekijöiden vapaan liikkuvuuden perusteella myönnettyihin oikeuksiin sovelletaan edellytystä, jonka mukaan näillä on oltava "laillinen työsuhde" jäsenmaan alueella. Ks. esim. seuraavien maiden kanssa tehdyt sopimukset: Unkarin tasavalta (EYVL 1993, L 347, s. 2, 37 ja 38 artikla); Puolan tasavalta (EYVL 1993, L 348, s. 2, 37 artikla); Romanian tasavalta (EYVL 1994, L 357, s. 2, 38 ja 39 artikla); Bulgarian tasavalta (EYVL 1994, L 358, s. 3, 38 ja 39 artikla); Slovakian tasavalta (EYVL 1994, L 359, s. 2, 38 ja 39 artikla); Tsekin tasavalta (EYVL 1994, L 360, s. 2, 38 ja 39 artikla); Latvian tasavalta (EYVL 1998, L 26, s. 3, 37 ja 38 artikla); Liettuan tasavalta (EYVL 1998, L 51, s. 3, 37 ja 38 artikla); Estonian tasavalta (EYVL 1998, L 68, s. 3, 36 ja 37 artikla); Tunisian tasavalta (EYVL 1998, L 97, s. 2, 64 ja 66 kohta); Slovenian tasavalta (EYVL 1999, L 51, s. 3, 38 ja 39 artikla); Marokon kuningaskunta (EYVL 2000, L 70, s. 2, 64 ja 66 tasavalta) ja Israelin valtio (EYVL 2000, L 147, s. 3, 64 artikla).

30 — Asia C-340/97, Kok. 2000, s. I-957. Tuomion 31 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoo, "että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen näkemykset huomioon ottaen on todettava, että päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla käsitteellä 'lailliset työmarkkinat' on katsottava tarkoitettavan kaikkia niitä työntekijöitä, jotka ovat noudattaneet vastaanottavan jäsenvaltion lakeja ja hallinnollisia säädöksiä ja joilla on siten oikeus työskennellä sen alueella (em. asia Birden, tuomion 51 kohta)".

31 — Kysymys oli sen määrittämisestä, oliko Turkin kansalainen, jolla oli ollut yli neljän vuoden ajan säännönmukainen työsuhde jäsenvaltiossa ja joka oli ollut pidätettynä ja sittemmin tuomittu ehdolliseen vankeusrangaistukseen, kuulunut laillisille työmarkkinoille myös pidätyksensä aikana.

den [32] esittämää ratkaisuehdotusta, joka ei perustunut pelkästään tuohon asiaan liittyneisiin seikkoihin ja sen oli jo esittänyt julkisasiamies Darmon edellä mainitussa asiassa Eroglu. [33]

49. Yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainituissa asioissa Birden ja Nazli esittämän tulkinnan mukaan Kurzin kaltaisen oppisopimussuhteessa olevan henkilön, joka on noudattanut kyseisen valtion maahantuloa ja oleskelua sekä työskentelyä koskevaa lainsäädäntöä, on katsottava kuuluvan kyseisen valtion laillisille työmarkkinoille.

50. Komissio, Saksan hallitus ja Land Baden-Württemberg vastustavat tätä analyysiä sillä perusteella, että Bülen Kurzin tekemän työsopimuksen kaltainen sopimus on erityinen siltä osin kuin sen pääasiallinen tarkoitus on asianomaisen koulutus. Ne katsovat, että tämän tyyppisissä sopimuksissa asianomainen ei tee todellista ja tosiasiallista työtä eikä hänen saamansa korvaus vastaa työstä maksettavaa palkkaa vaan opintorahaa. Niiden päätelmän mukaan oppisopimussuhteessa oleva ei kuulu laillisille työmarkkinoille ja ne vetoavat analyysinsä tueksi edellä mainitussa asiassa Günaydin annettuun tuomioon.

51. Tuossa asiassa yhteisöjen tuomioistuimen oli määriteltävä, kuuluiko Turkin kansalainen, joka oli saanut luvan tehdä määräaikaista palkallista työtä siinä tarkoituksessa, että hän perehtyy työhön ja valmistautuu työskentelemään työnantajansa eräässä tytäryhtiössä Turkissa, jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille.

52. Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että Turkin kansalainen, joka on tehnyt laillisesti jäsenvaltiossa keskeytyksettä yli kolmen vuoden ajan tosiasiallista ja todellista työtä saman työnantajan palveluksessa ja jonka ammatillinen asema ei objektiivisesti eroa niiden työntekijöiden asemasta, jotka tekevät saman työnantajan palveluksessa tai kyseisellä alalla samaa tai vastaavaa työtä, työskentelee määräyksessä tarkoitetulla tavalla säännönmukaisesti tämän jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla. [34]

32 — Julkisasiamies totesi mm., että "päätöksen [N:o 1/80] järjestelmän ja oikeuskäytännön valossa 'työskentelyä [säännönmukaisilla tai laillisilla] työmarkkinoilla' koskevan kriteerin olennainen osatekijä on mielestäni se, että kyseessä oleva työntekijä on työssä tai työhön käytettävissä ja että hän on täyttänyt kansallisen lainsäädännön edellyttämät tapaukseen sovellettavat muodollisuudet" (ratkaisuehdotuksen 29 kohta).

33 — Julkisasiamies esitti, että "laillisille työmarkkinoille kuuluminen merkitsee ensiksikin, että asianomaisella henkilöllä on oltava *kiistaton* oleskelulupa" ja että "tärkeää on siis, että työntekijä noudattaa vastaanottavan jäsenmaan lakeja" (ratkaisuehdotuksen 38 ja 41 kohta).

34 — Tuomiolauselman 1 kohdan ensimmäinen virke. Julkisasiamies Elmer ehdotti tässä asiassa esittämässään ratkaisuehdotuksessa, että työskentely ja koulutus erotetaan toisistaan. Hän katsoi, että jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille kuulumisen käsite kattaa koulutusta sisältävän työskentelyn mutta ei työtä, joka kuuluu osana varsinaiseen koulutusohjelmaan. Hän mainitsi esimerkkinä viimeksi mainitusta tapauksesta viralliseen koulutukseen liittyvän harjoittelun, johon kuuluu "myös ja mahdollisesti pääasiallisesti (teoreettista) opetusta asianomaisen työpaikan ulkopuolella" (ratkaisuehdotuksen 22 kohta). Hän katsoi, että käsiteltävänä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuimen ei ollut syytä tarkastella tarkemmin joidenkin muiden näiden väliin sijoittuvien oppisopimuskoulutuksen kaltaisten muotojen kohtelua. Hän tuli kuitenkin siihen lopputulokseen, että "ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että Turkin kansalaisen, joka tekee palkattua työtä jäsenvaltiossa olevan työnantajan palveluksessa tavanomaisin ehdoin ja saa työstään tavanomaista palkkaa ja jota eivät koske mitkään erityiset säännökset oppisopimuksesta tai vastaavasta, on katsottava työskentelevän kyseisen jäsenvaltion työmarkkinoilla, vaikka palvelukseen ottamisen alkuperäisenä tarkoituksena olisi kouluttaa asianomaista siinä tarkoituksessa, että hän voisi työskenneltyään joitakin vuosia työnantajan palveluksessa siirtyä työskentelemään työnantajan tytäryhtiöön Turkkiin" (ratkaisuehdotuksen 32 kohta).

53. Edellä mainitussa asiassa Günaydin annetussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin asetti laillisille työmarkkinoille kuulumiselle kaksi edellytystä. Se tarkasti ensiksi, että työntekijä sijoittuu oikeudellisessa mielessä jäsenvaltion alueelle tai että työsuhde liittyy kiinteästi tähän alueeseen. [35] Yhteisöjen tuomioistuin totesi seuraavaksi, että työsuhteeseen on liityttävä joitakin piirteitä, jotka vastaavat yhteisön oikeuden mukaista työntekijän käsitettä mutta sen suppeammassa merkityksessä. Näin ollen tuomioistuin totesi, että on "määritettävä, onko työntekijä sellaisessa työsuhteessa, jossa hän tekee toiselle tosiasiallista ja todellista työtä tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan". [36] Se lisäsi, että Turkin kansalainen, jolle oli myönnetty maahantulo- ja oleskelulupa ainoastaan siinä tarkoituksessa, että hän voi saada jäsenvaltion alueella "erityistä ammattikoulutusta, erityisesti oppisopimuksen perusteella", ei täytä tätä edellytystä. [37]

54. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että kansalainen, joka oli otettu työhön yhteisön oikeudesta poikkeavan kansallisen lainsäädännön perusteella, jonka tarkoituksena on erityisesti hänen integroimisensa työelämään, ei vielä kuulunut laillisille työmarkkinoille ja päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaan perustuviin oikeuksiin vetoaminen voi alkaa vasta koulutuksen päätyttyä. [38]

55. Katson, että tätä suppeaa tulkintaa jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille kuulumisesta ei voida soveltaa käsiteltävä olevaan asiaan kahdesta syystä.

56. Ensinnäkin edellä mainituissa asioissa Birden ja Nazli tämä tulkinta on selvästi suljettu pois.

57. Toiseksi mielestäni tämä tulkinta on siltä osin kuin se jättää Kurzin kaltaisen oppisopimussuhteessa olevan henkilön jäsenvaltion laillisten työmarkkinoiden ulkopuolelle, päätöksen N:o 1/80 tarkoituksen ja systematiikan vastainen.

58. Mainitulla päätöksellä pyritään mahdollistamaan Turkin kansalaisille pääsy jäsenvaltion työmarkkinoille. [39] Ammattikoulutuksen, jonka tarkoituksena on ammatin oppiminen, tarkoituksena on myöskin integroituminen työelämään. Mielestäni olisi ristiriitaista, että turkkilaiselta työntekijältä, joka on tehnyt yli neljän vuoden ajan todellista ja tosiasiallista työtä saman työnantajan palveluksessa, kielletään pääsy näille työmarkkinoille sillä perusteella, että hän on tehnyt tätä työtä sellaisen koulutuksen yhteydessä, jonka tarkoituksena on nimenomaan hänen integroitumisensa työelämään.

35 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 39 kohta.

36 — Em. asia Günaydin, tuomion 31 kohta.

37 — Ibidem, tuomion 32 kohta.

38 — Ibidem, tuomion 33 ja 34 kohta.

39 — Ks. julkisasiamies Darmonin edellä mainitussa asiassa Eroglu esittämän ratkaisuehdotuksen 29 kohta.

59. Komission esittämä väite, jonka mukaan pääasian kantajan kaltaiset sopimukset kuuluvat kehityspolitiikan piiriin, ei vaikuta tähän analyysiin. Kun sopimuksen johdantokappaleessa on päätetty, että sopimuspuolet pyrkivät kohentamaan pysyvästi Turkin elinoloja, tällainen kehityspolitiikka voidaan toteuttaa ainoastaan noudattamalla sopimuksen muita tavoitteita ja määräyksiä ja erityisesti sen 12 artiklaa, jonka mukaan sopimuspuolet ovat sopineet toteuttavansa asteittain työntekijöiden vapaan liikkuvuuden keskinäisissä suhteissaan.

60. Päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan systematiikasta käy seuraavaksi ilmi, että Turkin kansalaisten pääsy vastaanottavan jäsenvaltion työmarkkinoille toteutetaan ja sitä laajennetaan asteittain kahden työhön ja aikaan liittyvän kriteerin mukaan. Tämän päätöksen laatijat ovat näin katsoneet, että se, että Turkin kansalaisella on säännönmukainen työsuhde samaan työnantajaan, osoittaa hänen olevan siinä määrin integroitunut, että vuoden kuluttua hänelle voidaan myöntää uusi työlupa samaa työnantajaa varten, jos tällä on työpaikka tarjolla, ja kolmen vuoden kuluttua oikeus vastaanottaa mikä tahansa työtarjous saman alan työnantajalta, jollei yhteisön työntekijälle annettavasta etusijasta muuta johdu. Työskenneltyään säännönmukaisessa työsuhteessa neljä vuotta, Turkin kansalainen voi tehdä vapaasti minkälaista tahansa valitsemaansa palkattua työtä vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

61. Tulen siihen lopputulokseen, että päätöksen N:o 1/80 laatijoiden käsityksen mukaan säännönmukainen työ on itsessään etuoikeutettu tekijä pyrittäessä integroimaan Turkin kansalaisia jäsenvaltioiden järjestelmään. Lisäksi työsuhteen jatkumista saman työnantajan palveluksessa on pidettävä seikkana, joka samalla sekä tehostaa työntekijän integroitumista että osoittaa hänen olevan kykenevä integroitumaan.

62. Nämä seikat huomioon ottaen katson, ettei ole perusteltua tehdä eroa oppisopimuksen puitteissa tehdyn työn ja harjoittelijana tai työläisenä tehdyn työn välillä. Kun käsiteltävänä olevassa asiassa kantajana olevan kaltainen oppisopimussuhteessa oleva henkilö tekee todellista ja tosiasiallista työtä samalle työnantajalle keskeytyksettä neljän vuoden ajan ja on saanut siitä vastikkeeksi palkkaa, käsitykseni mukaan hän on yhtä hyvin integroitunut kuin sellainen työntekijä, joka on ollut vastaavan ajan saman työnantajan palveluksessa.

63. Lopuksi on määriteltävä, onko Kurz ollut päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan mukaisessa säännönmukaisessa työsuhteessa.

C *Säännönmukainen työsuhde*

64. Komission esittämästä väitteestä poiketen ja julkiasiamies Fennellyn[40] tavoin

40 — Ks. hänen em. asiassa Birden esittämänsä ratkaisuehdotuksen 24 kohta.

katson, että vaikka viimeksi mainittu edellytys voikin joissakin tapauksissa vahvistaa edellä tarkasteltua käsitettä, sillä on kuitenkin oma sisältönsä. [41]

65. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jotta työn säännönmukaisuus voidaan ottaa huomioon ja vedota siitä johtuviin päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan mukaisiin asteittaisiin oikeuksiin, se edellyttää, että Turkin kansalaisella on vakiintunut eikä epävarma asema työmarkkinoilla. [42]

66. Käsiteltävänä olevassa asiassa Kurzin oleskeluoikeutta vastaanottavassa jäsenmaassa ei voida pitää edellä olevassa kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla epävarmana. Hänen asemansa ei ollut vaakalaudalla missään vaiheessa. Asianomainen oli näet saanut maahantuloluvan Saksaan ja oleskeluoikeuden siellä opiskelua varten ja hänelle oli myönnetty tässä tarkoituksessa 21.9.1992—20.12.1992 voimassa oleva viisumi ja sen jälkeen 3.3.1993 alkaen väliaikainen oleskelulupa, jota on jatkettu 15.7.1997 asti.

67. Tältä osin ei voida kiistää sitä, että kyseisellä työntekijällä oli vastaanottavassa jäsenvaltiossa vain väliaikainen tarkoitukseltaan rajoitettu koulutukseen liittyvä oleskelulupa.

68. Kyseisen henkilön oleskeluluvan väliaikaisuuden osalta oikeuskäytännöstä käy ilmi, että oikeudet, jotka päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa annetaan turkkilaisille työntekijöille, tunnustetaan heille riippumatta siitä, ovatko vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset antaneet tietyn hallinnollisen asiakirjan, kuten työ- tai oleskeluluvan. [43] Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että jos se, että jäsenvaltio asettaa Turkin kansalaisen oleskelulle tai työskentelylle tiettyjä edellytyksiä tai rajoituksia, riittäisi, jotta asianomaisen laillisen työskentelyn säännönmukaisuus voitaisiin kiistää, jäsenvaltioilla olisi mahdollisuus evätä

41 — Asiassa C-285/95, Kol, 5.6.1997 annetussa tuomiossa (Kok. 1997, s. I-3069, 27 kohta) yhteisöjen tuomioistuin toteaa, että työskentelyjaksot, jotka Turkin kansalainen on suorittanut oleskeluluvan perusteella, jonka hän oli saanut vilpillisellä menettelyllä, josta hän oli saanut tuomion, eivät siten muodosta vakiintunutta asemaa työmarkkinoilla, ja niiden on katsottava olevan suoritettu ainoastaan epävarmassa asemassa oltaessa sen vuoksi, että asianomaisella ei ollut laillista oleskeluoikeutta kyseisinä ajanjaksoina. Tällaisessa tapauksessa katson, että asianomainen ei voi myöskään väittää kuuluneensa jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille.

42 — Em. asiassa Sevince annetun tuomion 31 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että turkkilaisen työntekijän asema jäsenmaan työmarkkinoilla ei ollut vakiintunut ja varma hänen oleskeluoikeuden hylkäämistä koskevasta päätöksestä tekemään valitukseen liittyvän lykkäyksen aikana, joksi ajaksi hän oli saanut väliaikaisen oleskeluoikeuden kyseisessä jäsenvaltiossa sekä oikeuden työskennellä siellä kunnes oikeusriidassa annetaan ratkaisu. Asiassa C-237/91, Kus, 16.12.1992 annetussa tuomiossa (Kok. 1992, s. I-6781, Kok. Ep. XIII, s. I-255, 13 kohta) yhteisöjen tuomioistuin on vastaavasti katsonut, että vakiintunutta asemaa koskeva edellytys ei täyty myöskään sellaisen työntekijän kohdalla, jolla on ainoastaan kansallisen lainsäädännön oikeusvaikutuksen perusteella tunnustettu oleskeluoikeus, jonka nojalla hän voi asua vastaanottavassa maassa oleskeluluvan myöntämismenettelyn ajan, koska asianomaisen henkilön oleskelu- ja työskentelyoikeus tässä maassa oli vain väliaikainen odotettaessa hänen oleskeluoikeuttaan koskevaa lopullista päätöstä.

43 — Em. asia Günaydin, tuomion 49 kohta ja em. asia Birden, tuomion 65 kohta ja siinä mainittu oikeuskäytäntö.

perusteettomasti turkkilaisilta siirtotyöläisiltä, joiden on annettu saapua niiden alueelle ja jotka ovat tehneet siellä säännönmukaista työtä keskeytyksettä yli kolmen vuoden ajan, heille päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa suoraan tunnustetut oikeudet. [44]

69. Sen seikan osalta, jonka mukaan kantaja oli saanut oleskeluoikeuden ainoastaan opiskelua varten, vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan mukaan siinä turkkilaisille työntekijöille myönnettyjen oikeuksien tunnustaminen ei riipu sellaisesta edellytyksestä, jonka perusteella heille on alun perin annettu maahantulo-, työskentely- ja oleskeluoikeus. [45]

70. Näin ollen Kurzin kaltaisen turkkilaisen työntekijän on katsottava työskennelleen säännönmukaisesti vastaanottavassa jäsenvaltiossa päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

71. Kaikki edellä esitetyt seikat huomioon ottaen ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa ensimmäiseen kysymykseen, että päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että Turkin kansalainen, joka on saapunut jäsenvaltion alueelle "voimassa vain opiskelua varten" -merkinnällä varustetun viisumin perusteella ja jolla on sen jälkeen ollut pelkästään hänen koulutukseensa liittyvään työntekoon tietyn työnantajan palveluksessa oikeuttava rajoitettu oleskelupa, ja joka tässä yhteydessä on tehnyt keskeytyksettä yli neljän vuoden ajan laillisesti todellista ja tosiasiallista työtä tämän työnantajan palveluksessa ja on saanut siitä vastikkeeksi palkkaa, on tämän jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille kuuluva työntekijä, jolla on mainitussa määräyksessä tarkoitettu säännönmukainen työsuhde tässä jäsenvaltiossa.

VI Päätöksen N:o 1/80 7 artiklan toiseen alakohtaan liittyvät kysymykset

72. Päätöksen N:o 1/80 7 artiklan toisen alakohdan perusteella Kurzille ei voitaisi myöntää enemmän oikeuksia kuin mitä mainitun päätöksen 6 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa on myönnetty. Kun otetaan huomioon tämän ratkaisuehdotuksen 71 kohdassa esittämäni vastausehdotus, päätöksen N:o 1/80 7 artiklan toista alakohtaa koskevat kysymykset menettävät merkityksensä pääasian kohteena olevassa oikeusriidassa. Katson, että niihin ei siis ole syytä vastata.

44 — Em. asia Günaydin, tuomion 50 kohta ja em. asia Birden, tuomion 64 kohta.

45 — Em. asia Kus, tuomion 22 ja 23 kohta; em. asia Günaydin, tuomion 52 ja 53 kohta ja em. asia Birden, tuomion 43 ja 65 kohta.

VII Viides kysymys

73. Ennakkoratkaisun pyytämistä koskevassa päätöksessään Verwaltungsgericht Karlsruhe totesi, että vaikka Kurzilla on päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaan perustuva oikeus, Ausländergesetzin 8 §:n 2 momentti estää oleskeluluvan myöntämisen, jollei karkottamisen voimassaololle ole vahvistettu määräaikaa. Ausländergesetzin 8 §:n 2 momentti kuuluu seuraavasti:

"Ulkomaalainen, joka on käännytetty rajalta tai karkotettu maasta, ei saa tulla uudelleen liittotasavallan alueelle eikä oleskella siellä. Hänelle ei myönnetä oleskelulupaa, vaikka hänellä tässä laissa säädettyjen edellytysten mukaisesti olisi siihen muuten oikeus. Edellä ensimmäisessä ja toisessa virkkeessä säädettyjen oikeusvaikutusten voimassaololle vahvistetaan hakemuksesta yleensä määräaika. Määräaika alkaa asianomaisen poistuessa maasta."

74. Viimeisessä kysymyksessään kansallinen tuomioistuin pyytää yhteisöjen tuomioistuinta tutkimaan, estääkö päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohta kansalliseen lainsäädäntöön perustuvan, Ausländergesetzin 8 §:n 2 momentin kaltaisen määräyksen soveltamisen.

75. Katson epäröimättä, että käsiteltävänä olevan asian kaltaisessa tilanteessa tähän kysymykseen on syytä vastata myöntävästi.

76. Päätös N:o 1/80 ei tosin vaikuta jäsenmaiden toimivaltaan säädellä Turkin kansalaisten maahantuloa alueellaan.

77. Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin monesti katsonut, että vaikka päätöksen N:o 1/80 määräyksissä säädetään Turkin kansalaisten asemasta pelkästään työskentelyn eikä lainkaan oleskeluoikeuden kannalta, nämä kaksi näiden kansalaisten henkilökohtaiseen asemaan liittyvää tekijää ovat tiivisti yhteydessä toisiinsa. Yhteisöjen tuomioistuin on päätellyt tästä, että kun näille kansalaisille tunnustetaan tietty oikeus työmarkkinoille pääsyyn ja työskentelyyn, kyseiset määräykset edellyttävät väistämättä, että asianosaiselle myönnetään oleskeluoikeus, jotta kyseisiin määräyksiin perustuvaa oikeutta ei tehtäisi merkityksettömäksi. [46]

78. Yhteisöjen tuomioistuin on päätellyt tämän perusteella, että jäsenvaltiot eivät

46 — Em. asia Günaydin, tuomion 26 kohta ja em. asia Birden, tuomion 27 kohta.

saa yksipuolisesti säätää sellaisia Turkin kansalaisten oleskeluoikeuteen liittyviä toimia, jotka ovat omiaan estämään yhteisön säännöksissä tunnustettuihin oikeuksiin vetoamisen. [47]

79. Katson, että tätä oikeuskäytäntöä tulee soveltaa käsiteltävänä olevaan asiaan. Sen hyväksyminen, että jäsenvaltiot asettavat edellytyksiä ja rajoituksia oleskeluluvan myöntämiselle Turkin kansalaiselle, joka hänelle päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tunnustetuista oikeuksista huolimatta on karkotettu maasta, johtaa selvästi siihen, että kyseinen henkilö menettää täysin tässä artiklassa hänelle myönnetyn oikeuden työmarkkinoille pääsyyn ja työskentelyyn.

80. Lisäksi vaikka päätöksen N:o 1/80 14 artiklan mukaan työhön ja työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyviä määräyksiä sovelletaan, jollei yleiseen järjestykseen tai turvallisuuteen taikka kansanterveyteen perustuvista rajoituksista muuta johdu, yhteisöjen tuomioistuin on katsonut edellä mainitussa asiassa Nazli antamansa tuomion 61 kohdassa, että Turkin kansalaiselta voidaan maastakarkotuksen perusteella evätä ne oikeudet, jotka hänelle kuuluvat välittömästi päätöksen N:o 1/80 perusteella, ainoastaan silloin kun kyseinen toimenpide voidaan perustella sillä, että asianomaisen oma käyttäytyminen osoittaa, että on olemassa konkreettinen vaara uusista yleiseen järjestykseen kohdistuvista vakavista häiriöistä.

81. Oikeuskäytännöstä käy myös ilmi, että jokainen jäsenvaltion tuomioistuin on velvollinen soveltamaan yhteisön oikeutta kokonaisuudessaan ja suojaamaan yhteisön oikeuden yksityisille oikeussubjekteille perustamia oikeuksia ja jättämään soveltamatta kaikki sellaiset kansallisen lain säännökset, jotka ovat mahdollisesti ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa. [48]

82. Ehdotan siis, että viidenteen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan siten, että kun Turkin kansalainen on karkotettu maasta päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaan perustuvien oikeuksien vastaisesti, tämä määräys estää sellaisen kansallisen säädöksen soveltamisen, jonka mukaan oleskelulupa on evättävä, kunnes karkottamisen voimassaololle on hakemuksesta asetettu määräaika.

47 — Em. asia Günaydin, tuomion 37 kohta ja em. asia Birden, tuomion 37 kohta. Ks. myös em. asia Nazli, tuomion 30 kohta ja asia C-65/98, Eyüp, tuomio 22.6.2000 (Kok. 2000, s. I-4747, 41 kohta).

48 — Ks. vastaavasti asia 106/77, Simmenthal, tuomio 9.3.1978 (Kok. 1978, s. 629, Kok. Ep. IV, s. 73, 21 kohta).

Ratkaisuehdotus

Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Verwaltungsgericht Karlsruhen esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisestä assosiaatiosta tehdyllä sopimuksella perustetun assosiaationeuvoston assosiaation kehittämisestä 19 päivänä syyskuuta 1980 tekemän päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että Turkin kansalainen, joka on saapunut jäsenvaltion alueelle "voimassa vain opiskelua varten" -merkinnällä varustetun viisumin perusteella ja jolla on sen jälkeen ollut pelkästään hänen koulutukseensa liittyvään työntekoon tietyn työnantajan palveluksessa oikeuttava rajoitettu oleskelupa, ja joka tässä yhteydessä on tehnyt keskeytyksettä yli neljän vuoden ajan laillisesti todellista ja tosiasiallista työtä tämän työnantajan palveluksessa ja on saanut siitä vastikkeeksi palkkaa, on tämän jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille kuuluva työntekijä, jolla on mainitussa määräyksessä tarkoitettu säännönmukainen työsuhde tässä jäsenvaltiossa.

2) Kun Turkin kansalainen on karkotettu maasta päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaan perustuvien oikeuksien vastaisesti, tämä määräys estää sellaisen kansallisen säädöksen soveltamisen, jonka mukaan oleskelulupa on evättävä, kunnes karkottamisen voimassaololle on hakemuksesta asetettu määräaika.